

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS IR KALĖJIMŲ DEPARTAMETĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2022-12-20 Nr. 4D-2022/1-1087
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Erika Leonaitė 2022-09-13 gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Vilniaus pataisos namų (toliau vadinama ir – VPN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su netinkamai užtikrinama socialine reabilitacija, bei Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – KD) pareigūnų galimai neteisėtų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundo nagrinėjimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, rašoma:

2.1. „Skundas [...] dėl VPN [...] 2022-04-19 atsakymo Nr. 42-859 ir dėl KD 2022-06-15 atsakymo Nr. 2S-1683 [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).“

2.2. „2022-03-07 su skundu kreipiausi į KD dėl VPN pareigūnų neveikimo, savo skunde nurodžiau, kad iki šiol nuo mano atvykimo nėra man atliktas nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas pagal Oasys metodiką. Taip pat nebuvo ir nėra sudarytas individualus socialinės reabilitacijos planas [...]. Tačiau KD mano 2022-03-07 skundą persiuntė nagrinėti VPN [...]. 2022-04-19 VPN pateikė atsakymą (reg. Nr. 42-859) [...]. Su tokiu VPN atsakymu nesutikau ir 2022-05-16 su skundu kreipiausi į KD.[...]“

2.3. „[...] VPN 2022-04-19 atsakyme (reg. Nr. 42-859) nurodyta: [...] jūs atvykote ne kaip naujai atvykęs asmuo, bet buvote perkeltas iš kitos pataisos įstaigos su jau atliktu įvertinimu [...]. [...] 2021-11-05 VPN buvo papildytas ir koreguotas Jūsų planas [...]. [...] Jeigu planas ir būtų papildytas ir koreguotas, kodėl nebuvo užtikrintas dalyvavimas papildant ir koreguojant planą [...]“.

2.4. „[...] noriu atkreipti dėmesį į tai, jog man atvykus į VPN nebuvo atliktas nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimas. Tik 2022-06-15 man buvo atliktas pakartotinis nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimas. Tai yra po 10 mėnesių nuo atvykimo [...]“.

2.5. „KD 2022-06-15 atsakyme Nr. 2S-1683 nurodyta: konstatuojama, kad VPN atsakymas Nr. 42-859 yra išsamus, pagrįstas [...]. [...] išnagrinėjus Jūsų planą, nustatyta, kad 2021 m. lapkričio mėn. VPN atlikta Plano korekcija, tačiau Jūsų parašo, bylojančio apie susipažinimą su Planu, užfiksuota nėra. Atsižvelgiant į tai, [...] skundas pripažįstamas iš dalies pagrįstas [...]“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2022-09-21 raštu Nr. 4D-2022/1-1087/3D-2099 kreipėsi į VPN, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2022-10-04 Seimo kontrolierių įstaigoje gautas VPN 2022-10-04 raštas Nr. 9-6190.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose rašoma:

4.1. „VPN administracija 2022-03-22 gavo nuteistojo X 2022-03-07 skundą (priedas Nr. 1), persiūtą Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos dėl nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo ir Individualaus socialinės reabilitacijos plano (priedas Nr. 2). Nuteistojo skundas buvo išnagrinėtas ir 2022-04-19 parengtas atsakymas Nr. 42-859 (priedas Nr. 3).“

4.2. „Remiantis individualaus darbo su nuteistuoju knygelėje esančiais duomenimis, laisvės atėmimo bausmės atlikimo metu nuteistojo X pakartotinio nusikalstamo elgesio rizika, taikant OASys metodiką, buvo vertinta 8 kartus: 2014-07-02 Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje; 2019-05-15, 2019-08-07, 2020-03-30, 2020-07-10; 2021-02-04; 2021-07-30 Marijampolės pataisos namuose. Taip pat pakartotinis nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas 2022-06-06 buvo atliktas Vilniaus PN, kurio metu buvo nustatyta vidutinė pakartotinio nusikalstamo elgesio rizika“.

4.3. „Pažymima, kad Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje yra atliekami nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimai, taikant tik aprobuotas, adaptuotas bei patvirtintas rizikos vertinimo metodikas. Vadovaujantis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2021 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. V-284 „Dėl Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2012 m. birželio 25 d. įsakymo Nr. V-211 „Dėl nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo ir adaptuotų nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo“ pakeitimo“ (suvestinė redakcija nuo 2022-07-13), yra patvirtintas Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos aprašas (toliau – Aprašas).

Atkreipiamas dėmesys, kad Aprašo II skyriaus 3 punkte yra numatyta, kad „nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo tikslas – nustatyti nusikalstamo elgesio pasireiškimo ateityje tikimybę bei išskirti ją didinančius (rizikos) ir mažinančius (apsauginius) veiksnius“, [...]Aprašo II skyriaus 4 punkte yra nurodyta, kokiais atvejais nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimo metodikos gali būti taikomos:

„4.1. mokslinio tyrimo tikslais;

4.2. dirbant su:

4.2.1. nuteistaisiais, suimtaisiais – tiek moterimis, tiek vyrais, vyresniais kaip 14 metų;

4.2.2. kaltinamaisiais – tiek moterimis, tiek vyrais, vyresniais kaip 14 metų, kai teisėjas nutartimi paveda probacijos tarnybai parengti socialinio tyrimo išvadą;

4.2.3. asmenimis, naujai atvykusiais į laisvės atėmimo vietų įstaigą siekiant jiems sudaryti individualius socialinės reabilitacijos planus ir vertinant socialinės reabilitacijos proceso eigą;

4.2.4. nuteistaisiais, iškilus prielaidoms jiems taikyti lygtinį paleidimą ar kitas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse numatytas bausmės sąlygų švelninimo priemones;

4.2.5. nuteistaisiais, siekiant numatyti galimas jų elgesio neigiamas pasekmes kitų asmenų saugumui, sveikatai ar gyvybei tiek laisvės atėmimo vietų įstaigoje, tiek paleidus iš jos;

4.2.6. nuteistaisiais, kurie dalyvauja elgesio pataisos programose, nukreiptose į specifinių rizikos veiksnių mažinimą;

4.2.7. suimtaisiais, taip pat asmenimis, kurie baiminasi galintys padaryti nusikalstamą veiką nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvei ir (ar) neliečiamumui, kai šie pageidauja, jog

būtų nustatyta jų nusikalstamo elgesio rizika:“.

Atkreipiamas dėmesys, kad pakartotiniai nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimai yra atliekami ne nuteistojo prašymu – pageidavimu, o atsižvelgiant į teisės aktų nuostatas ir specialistų nustatytą poreikį. Taigi, atsižvelgus į nuteistojo išreikštą poreikį kreiptis dėl galimo lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos, buvo pradėta nuteistojo nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo bei socialinio tyrimo išvados rengimo procedūra. 2022-06-06 buvo atliktas nuteistojo X nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas ir 2022-06-15 parengta socialinio tyrimo išvada Nr. 57-167. [...].

Taip pat atkreipiamas dėmesys, kad pirminis nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimas yra atliekamas naujai į įstaigą atvykstančiam nuteistajam, siekiant identifikuoti jo kriminogeninius ir apsauginius veiksnius bei poreikius, numatyti tikslines socialines rehabilitacijos priemones, suplanuoti asmens resocializacijos procesą. Vėliau, teisės aktų nustatyta tvarka (sprendžiant asmens teisinės padėties pokyčių klausimą, ar atsiradus reikšmingoms su asmens nusikalstamo elgesio rizika susijusioms aplinkybėms, faktiniams duomenims ir pan.) yra atliekami pakartotiniai, o ne papildomi nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimai.

Pažymima, kad viena dažniausiai taikomų rizikos įvertinimo metodikų yra teisės pažeidėjo įvertinimo sistema OASys (angl. OASys The Offender Assessment System). [...].“

4.4. „Remiantis nuteistojo bausmės atlikimo metu formuotuose dokumentuose esančiais duomenimis, X nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimas 2021-11-05 Vilniaus PN nebuvo atliekamas, todėl jo supažindinimas su rezultatais negalėjo vykti. X nusikalstamo elgesio rizika Vilniaus PN buvo įvertinta tik 2022-06-06. Su atlikto įvertinimo rezultatais nuteistasis buvo pasirašytinai supažindintas.

[...].

Pažymima, kad dalyvavimas socialinės rehabilitacijos priemonėse yra grindžiamas savanoriškumo principu, taigi socialinės rehabilitacijos procesas yra ne poveikio, bet sąveikos reikalas ir neįmanomas be paties nuteistojo pastangų. Pažymima, kad nuteistajam yra sudarytos sąlygos dalyvauti jam rekomenduojamose socialinės rehabilitacijos priemonėse (pridedamas Individualus nuteistojo socialinės rehabilitacijos planas, žr. priedas Nr. 6). Tačiau nuteistasis X šiuo metu neišreiškia motyvacijos dalyvauti tikslinėse socialinės rehabilitacijos priemonėse, nesikreipia į specialistus dėl jų vykdymo.

Tuo tarpu užimtumo priemonėse nuteistasis nuosekliai dalyvauja (žr. priedas Nr. 7 priedas). Nuteistajam yra sudaromos sąlygos lankytis sporto salėje, žaisti stalo tenisą, krepšinį (pateikiami pastarųjų savaitių nuteistojo dalyvavimą užimtumo priemonėse patvirtinantys dokumentai). Taip pat nuteistiesiems, išreiškus pageidavimą, yra sudaromos galimybės bendrauti su kunigu, vienuole, CARITO darbuotojais, Vilniaus miesto evangelinio tikėjimo krikščionių bendruomenės savanoriais bei kitais savanoriais, vedančiais užsiėmimus religinėmis temomis, emocijų atpažinimo temomis. Sudarytos galimybės dalyvauti įstaigoje organizuojamuose įvairaus pobūdžio konkursuose bei skaityti knygas, naudotis riboto interneto prieiga. Pakartotinai atkreipiamas dėmesys, kad visos socialinės rehabilitacijos bei pozityvaus užimtumo priemonės yra organizuojamos ir vykdomos tik esant paties nuteistojo laisvanoriškam sutikimui.“

5. Seimo kontrolierė 2022-09-21 raštu Nr. 4D-2022/1-1087/3D-2100 kreipėsi į KD, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2022-09-28 Seimo kontrolierių įstaigoje gautas VPN 2022-09-28 raštas Nr. 1S-3729.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose rašoma:

5.1 „Kalėjimų departamente gautas pareiškėjo 2022-03-07 skundas (reg. Nr. 2G-861/2022-03-16) vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 12 punktu buvo persiustas pagal kompetenciją nagrinėti Vilniaus pataisos namams 2022-03-22 raštu Nr. 2S-759. Pridedame pareiškėjo skundo (4 lapai) ir persiuntimo dokumento (2 lapai) kopijas.“

5.2. „[...] pareiškėjui buvo pateiktas Kalėjimų departamento 2022-06-15 atsakymas Nr. 2S-1683 į 2022-05-16 skundą (reg. Nr. 2G- 1601/2022-05-18), kuriame nurodyta: „[...] 2021-11-05 Vilniaus pataisos namuose buvo papildytas ir koreguotas Jūsų Planas. [...] Jums pažymėta, kad 2022-

04-12 buvote iškviestas pokalbiui Resocializacijos skyriaus vyresniosios specialistės, kuri Jus išsamiai bei pasirašytinai supažindino su nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo procedūra ir sutikimo teikti duomenis forma, patvirtinta Aprašo 1 priedu ir konstatuota, kad Jūsų nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo procedūra (dokumentinės medžiagos (teismo nuosprendžių, įrašų apie nuobaudas ir kt.) analizė, elgesio bausmės atlikimo metu stebėjimo duomenų analizė (darbuotojų pastebėjimai, dokumentiniai įrašai, dalyvavimo priemonėse rezultatai ir kt.), savęs vertinimo anketos užpildymas ir pan.) yra pradėta. Buvote informuotas, kad artimiausiu metu Jus iškviės Resocializacijos skyriaus pareigūnas interviu atlikimui ir po vertinimo metu surinktų duomenų apibendrinimo, rizikos ir apsauginių veiksnių išskyrimo, būsite supažindintas su pakartotinio įvertinimo rezultatais. Be kita ko, Jums pabrėžta pastangų ir bendradarbiavimo su Resocializacijos skyriaus specialistais, siekiant valdyti rizikos veiksnus, svarba.[...]

Įvertinus Jūsų teiginius, jog Planas buvo pakoreguotas tik po 2022-03-07 pateikto skundo ir kaltinimus dokumentų klastojimu, pažymėtina, kad Kalėjimų departamentui nepateikėte jokių objektyvių duomenų, kurie leistų manyti, jog Vilniaus pataisos namų administracija suklastojo Jūsų Planą nurodydama klaidingą plano koregavimo datą, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad 2015 m. rugpjūčio 26 d. Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymu Nr. V-313 patvirtintos Individualaus socialinės reabilitacijos plano rengimo metodikos (toliau – Metodika) 10 punkte nurodoma, kad Individualaus socialinės reabilitacijos plano priemonės aptariamoms su nuteistuoju, nustatomi jų įgyvendinimo terminai, išaiškinami priemonės įgyvendinimo vertinimo rezultatai. Nuteistasis savo susipažinimą su individualiu socialinės reabilitacijos planu patvirtina parašu. Išnagrinėjus dokumentinę medžiagą ir Jūsų Planą nustatyta, kad 2021 m. lapkričio mėn. Vilniaus pataisos namuose atlikta Plano korekcija, tačiau Jūsų parašo, bylojančio apie susipažinimą su Planu, užfiksuota nėra. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Jūsų skundas pripažintinas iš dalies pagrįstu.

Vilniaus pataisos namų administracijos prašome laikytis Metodikos reikalavimų ir pasirašytinai supažindinti pareiškėją su Plano korekcijomis, jame numatytais priemonėmis, įgyvendinimo terminais ir rezultatais, taip pat užtikrinti, kad visi nuteistieji būtų pasirašytinai supažindinami su Planais bei jų korekcijomis. [...].“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinamas ir – BVK):

69 straipsnis – „1. Nuteistasis, kuriam paskirtas laisvės atėmimas, gali būti perkeltas iš vienos pataisos įstaigos į kitą toliau atlikti bausmės, jeigu tai reikalinga: 1) siekiant apriboti jo daromą neigiamą įtaką kitiems nuteistiesiems arba 2) palengvinti nuteistojo socialinę reabilitaciją, arba 3) užtikrinti veiksmingesnę nuteistojo priežiūrą ir saugumą arba [...].“

137 straipsnis – „1. Nuteistųjų socialinė reabilitacija grindžiama nuteistųjų nusikalstamo elgesio rizikos valdymu ir atkuriamojo teisingumo įgyvendinimu. 2. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos tikslai: 1) mažinti nuteistųjų nusikalstamo elgesio riziką; 2) motyvuoti nuteistuosius ir ugdyti jų gebėjimus socialiai reabilituotis, taip pat savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis; 3) užtikrinti nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, nukentėjusio asmens ir nuteistojo sutaikinimą. 3. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos veiksmai: 1) nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas; 2) kriminogeninių veiksnių nustatymas; 3) priemonių, kuriomis šalinami kintamieji kriminogeniniai veiksniai, nustatymas ir įgyvendinimas. 4. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos metu įgyvendinamos Kalėjimų departamento direktoriaus akredituotos elgesio pataisos programos, taikomos nuteistųjų socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo priemonės, teikiama pagalba nuteistiesiems sprendžiant asmenines ir socialines problemas, psichologinė pagalba, atliekama individuali ar grupinė psichologinė terapija, taikomos paskatinimo priemonės ir nuobaudos, taip pat kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems socialiai reabilituotis“.

137^l *straipsnis* – „1. Socialinė rehabilitacija vyksta pagal nuteistajam sudarytą individualų socialinės rehabilitacijos planą. Sudarant šį planą, turi dalyvauti nuteistasis. Sudarant individualų socialinės rehabilitacijos planą gali būti įtraukiamos šio Kodekso 136 straipsnyje nurodytos organizacijos ir asmenys, kurių dalyvavimas įgyvendinat socialinės rehabilitacijos plane numatytas priemonės gali padėti nuteistajam socialiai reabilituotis. [...]. 4. Individualus socialinės rehabilitacijos planas turi būti sudarytas ne vėliau kaip per dešimt darbo dienų nuo nuteistojo atvykimo į pataisos įstaigą. 5. Nuteistasis su individualiu socialinės rehabilitacijos planu supažindinamas pasirašytinai“.

183 *straipsnis* – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui, o šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Probacijos tarnybos direktoriaus ir Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.[...]“.

7. Viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAĮ):

3 *straipsnis* – „5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 12) subsidiarumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu;[...]“.

10 *straipsnis* – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.[...]“.

11 *straipsnis* – „1. Asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles.[...]; 3. Prašymas ar skundas viešojo administravimo subjekto vadovo arba jo įgalioto pareigūno ar valstybės tarnautojo, kito įstatymų nustatyta specialų statusą turinčio fizinio asmens sprendimu gali būti nenagrinėjamas, jeigu: 1) nėra galimybės prašymą ar skundą teikiantį asmenį identifikuoti arba patikrinti prašymo ar skundo autentiškumo; 2) jis grindžiamas akivaizdžiai tikrovės neatitinkančiais faktais arba jeigu jo turinys nekonkretus ir nesuprantamas ir dėl to viešojo administravimo subjektas negali tokio prašymo ar skundo išnagrinėti; 3) paaiškėja, kad dėl to paties klausimo atsakymą yra pateikęs arba sprendimą yra priėmęs viešojo administravimo subjektas, į kurį kreiptasi, arba kitas kompetentingas viešojo administravimo subjektas ir asmuo nepateikia naujų duomenų, leidžiančių abejoti ankstesnio atsakymo pagrįstumu ar ginčyti viešojo administravimo subjekto priimtą sprendimą; 4) paaiškėja, kad skundą dėl to paties klausimo pradėjo nagrinėti išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija ar teismas; 5) nuo skunde nurodytų pažeidimų paaiškėjimo asmeniui dienos iki skundo padavimo dienos yra praėję daugiau kaip 6 mėnesiai; 6) prašymas ar skundas viešojo administravimo subjektui pateiktas ne pagal kompetenciją. 4. Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme

ar skunde išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl prašyme ar skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui. Jeigu nėra kito viešojo administravimo subjekto, kuriam galėtų būti perduotas nagrinėti pagal kompetenciją prašymas ar skundas, viešojo administravimo subjektas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos apie tai praneša asmeniui, paaiškindamas jo prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis.“

8. *Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos aprašo, patvirtinto Kalėjimų departamento direktoriaus 2012 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. V-211 (redakcija nuo 2022-07-13) (toliau vadinama – Aprašas):*

3 punktas – „Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo tikslas – nustatyti nusikalstamo elgesio pasireiškimo ateityje tikimybę bei išskirti ją didinančius (rizikos) ir mažinančius (apsauginius) veiksnius.“

4 punktas – „Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikos gali būti taikomos:

4.1. mokslinio tyrimo tikslais;

4.2. dirbant su:

[...]

4.2.3. asmenimis, naujai atvykusiais į laisvės atėmimo vietų įstaigą siekiant jiems sudaryti individualius socialinės reabilitacijos planus ir vertinant socialinės reabilitacijos proceso eigą;

4.2.4. nuteistaisiais, iškilus prielaidoms jiems taikyti lygtinį paleidimą ar kitas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekse numatytas bausmės sąlygų švelninimo priemones;

[...]“.

9. *Individualaus socialinės reabilitacijos plano formos ir jo rengimo metodikos, patvirtintos Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2015 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. V-313 (toliau vadinama – Metodika):*

5 punktas – „Individualus socialinės reabilitacijos planas sudaromas kiekvienam naujai į pataisos įstaigą atvykusiam nuteistajam.“

6 punktas – „Individualų socialinės reabilitacijos planą sudaro ir jo įgyvendinimo priežiūrą vykdo pataisos įstaigų socialinės reabilitacijos skyrių būrių viršininkai (toliau – būrio viršininkas), tvirtina – įstaigos direktorius arba jo įgaliotas asmuo.“

9 punktas – „Individualus socialinės reabilitacijos planas yra tęstinis dokumentas, nuolatos peržiūrimas ir koreguojamas atsižvelgiant į jame numatytų prevencinių ir/ar intervencinių socialinės reabilitacijos priemonių įgyvendinimo rezultatus.“

10 punktas – „Individualaus socialinės reabilitacijos plano priemonės aptariamoms su nuteistuoju, nustatomi jų įgyvendinimo terminai, išaiškinami priemonės įgyvendinimo vertinimo rezultatai. Nuteistasis savo susipažinimą su individualiu socialinės reabilitacijos planu patvirtina parašu.“

11 punktas – „Individualus socialinės reabilitacijos planas yra registruojamas atskirame Individualių socialinės reabilitacijos planų registre (priedas).“

12 punktas – „Laisvės atėmimo bausmės vykdymo metu individualus socialinės reabilitacijos planas yra laikomas kartu su nuteistojo Individualaus darbo su nuteistuoju knygele. Nuteistajam išvykstant iš pataisos įstaigos, individualus socialinės reabilitacijos planas kartu su nuteistojo Individualaus darbo su nuteistuoju knygele įdedamas į jo asmens bylą.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) 2012-03-01

nutartyje (administracinė byla Nr. A502-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

Tyrimo išvados

14. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

14.1. dėl VPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) koreguojant individualų socialinės rehabilitacijos planą ir atliekant nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą;

14.2. dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą.

Dėl VPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) koreguojant individualų socialinės rehabilitacijos planą ir atliekant nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą

15. Pareiškėjas Seimo kontrolierei skundėsi, kad perkėlus jį į kitą pataisos įstaigą nebuvo atliktas nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas bei nekoreguotas individualus socialinės rehabilitacijos planas, kad VPN pareigūnai nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą atliko tik po 10 mėnesių nuo perkėlimo.

16. Socialinė rehabilitacija pataisos įstaigoje vyksta pagal kiekvienam į pataisos įstaigą atvykusiam nuteistajam sudarytą individualų socialinės rehabilitacijos planą. Individualus socialinės rehabilitacijos planas turi būti sudarytas ne vėliau kaip per dešimt darbo dienų nuo nuteistojo atvykimo į pataisos įstaigą. Šis planas yra tęstinis dokumentas, nuolat peržiūrimas ir koreguojamas atsižvelgiant į jame numatytų prevencinių ir / ar intervencinių socialinės rehabilitacijos priemonių įgyvendinimo rezultatus. Individualaus socialinės rehabilitacijos plano priemonės aptariamos su nuteistuoju, nustatomi jų įgyvendinimo terminai, išaiškinami priemonės įgyvendinimo vertinimo rezultatai. Nuteistasis savo susipažinimą su individualiu socialinės rehabilitacijos planu ir jame padarytais pakeitimais patvirtina savo parašu.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad į VPN Pareiškėjas perkeltas 2021-09-08. Skundo tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjui 2021 m. lapkričio mėn. buvo padaryta individualaus socialinio plano

korekcija, tačiau Pareiškėjas su ja nebuvo supažindintas, kaip to reikalauja Metodikos 10 punktas (šios pažymos 9 punktas).

17. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad VPN administracija netinkamai Pareiškėją supažindino su socialinės reabilitacijos plano korekcija, todėl Skundo dalis dėl VPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) koreguojant individualų socialinės reabilitacijos planą yra pagrįsta. Atsižvengusi į tai, kad šiuos pažeidimus jau nustatė KD ir įpareigojo VPN ateityje laikytis teisės aktų reikalavimų, Seimo kontrolierė papildomų rekomendacijų neteiks.

18. Atkreiptinas dėmesys, kad pirminis nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimas yra atliekamas naujai į įstaigą atvykstančiam nuteistajam, siekiant identifikuoti jo kriminogeninius ir apsauginius veiksnius bei poreikius, numatyti tikslines socialines reabilitacijos priemones, suplanuoti asmens resocializacijos procesą. Vėliau, teisės aktų nustatyta tvarka yra atliekami pakartotiniai nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimai (šios pažymos 6 ir 8 punktai).

Taigi, pakartotiniai nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimai yra atliekami ne nuteistojo, šiuo atveju Pareiškėjo, prašymu – pageidavimu, o atsižvelgiant į teisės aktų nuostatas ir specialistų nustatytą poreikį. Todėl VPN pareigūnai, atsižvelgę į Pareiškėjo išreikštą poreikį kreiptis dėl galimo lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos, pradėjo nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo bei socialinio tyrimo išvados rengimo procedūrą. 2022-06-06 buvo atliktas nuteistojo Pareiškėjo nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas ir 2022-06-15 parengta socialinio tyrimo išvada Nr. 57-167, su kuria Pareiškėjas buvo pasirašytinai supažindintas.

19. Konstatuotina, jog VPN nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą atliko teisės aktų nustatyta tvarka, todėl Pareiškėjo Skundo dalis dėl VPN pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai netinkamai atliekant nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą, atmestina kaip nepagrįsta.

Dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

19. Skunde rašoma, kad Pareiškėjas buvo perkeltas iš Marijampolės pataisos namų į VPN tęsti bausmės, tačiau perkėlus Pareiškėją jam nebuvo atliktas nusikalstamos rizikos vertinimas bei nekoreguotas individualus socialinės reabilitacijos planas, dėl to su skundu kreipėsi į KD, tačiau Pareiškėjas gavo netenkinantį atsakymą.

20. Nagrinėdamas pareiškėjų skundus Kalėjų departamentas, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo normų ir principų.

BVK reglamentuota bausmių vykdymo ir atlikimo tvarka, sąlygos ir principai, nustatyta privalomoji tvarka, kuria išankstinio nagrinėjimo ne teismo tvarka nagrinėjami nuteistų asmenų skundai dėl bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų. Pažymėtina, kad, pagal BVK 183 straipsnio nuostatas, laisvės atėmimo bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui, bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui, o Kalėjų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.

21. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas su 2022-03-07 skundu dėl VPN neatliekamo nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimo ir individualaus socialinės reabilitacijos plano kreipėsi į KD administraciją (reg. Nr. 2G-861/2022-03-16), kuri 2022-03-22 raštu Nr. 2S-759 skundą persiuntė pagal kompetenciją nagrinėti VPN. VPN, išnagrinėjusi skundą, 2022-04-19 pateikė

atsakymą Nr. 42-859, kuriame Pareiškėjui paaiškino, kad KD direktoriaus 2021-09-06 nutarimu Nr. NN-190 Pareiškėjas 2021-09-08 buvo perkeltas iš Marijampolės pataisos namų į VPN tęsti laisvės atėmimo bausmės, kad Pareiškėjas atvyko ne kaip naujai atvykęs asmuo, bet perkeltas iš kitos pataisos įstaigos su jau atliktų įvertinimų rezultatais, be to, Pareiškėjui paaiškino, kad teisės aktuose nėra numatyta terminų, per kiek laiko ar koku dažnumu turi būti pakartotinai atliekami nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimai ir koreguojamas individualus socialinės rehabilitacijos planas, bei informavo, jog šiuo metu yra pradėta nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo procedūra, kad Pareiškėjo individualus socialinės rehabilitacijos planas 2021-11-05 VPN buvo papildytas ir koreguotas.

Pareiškėjas, pasinaudodamas BVK 183 straipsnio nuostatų suteikta teise, tokį VPN 2022-04-19 raštu Nr. 42-859 pateiktą atsakymą apskundė 2022-05-16 KD (KD 2022-05-18 gautas ir užregistruotas Nr. 2G-1601). Kalėjimų departamentas, įvertinęs skundo turinį 2022-06-15 raštu Nr. 2S-1683 pateikė Pareiškėjui atsakymą, kuriame Pareiškėjui paaiškino, kad VPN išsamiai išaiškino Individualaus socialinės rehabilitacijos plano rengimo bei pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo teisinius pagrindus, vertinimo tikslus bei įvertino visas aplinkybes ir nustatė, kad 2021 m. lapkričio mėn. VPN atliko Pareiškėjo individualaus socialinės rehabilitacijos plano korekciją, tačiau Pareiškėjo parašo, bylojančio apie susipažinimą su planu, užfiksuota nebuvo, atsižvelgiant į tai, KD Pareiškėjo skundą pripažino iš dalies pagrįstu ir VPN administraciją įpareigojo supažindinti pasirašytinai Pareiškėją su plano korekcijomis bei rekomendavo, kad visi nuteistieji ateityje būtų pasirašytinai supažindinami su planais bei jų korekcijomis (šios pažymos 5.2. papunktis).

22. Šios aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad KD pareigūnai tinkamai išnagrinėjo Pareiškėjo skundą dėl VPN pateikto atsakymo, dėl Pareiškėjui 2021 m. lapkričio mėn. atlikto individualaus socialinės rehabilitacijos plano korekcijos ir Pareiškėjo nesupažindinimo su juo, paaiškino su skundu susijusias aplinkybes, nurodė sprendimo apskundimo tvarką. Atsižvelgiant į tai, Skundo dalis dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), netinkamai tiriant Pareiškėjo skundą, yra atmestina.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

23. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžiama X Skundo dalį dėl VPN pareigūnų veiksmų (neveikimo), koreguojant individualų socialinės rehabilitacijos planą ir nesupažindinant su juo Pareiškėjo, pripažinti pagrįstu.

24. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžiama X Skundo dalį dėl VPN pareigūnų veiksmų (neveikimo), atliekant nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą, atmesti.

25. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžiama X Skundo dalį dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), netinkamai tiriant Pareiškėjo skundą, atmesti.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė